

Vybraté zachované územia v naturparku Veľký Milič

Na bohatstvo a pestrosť biosféry má veľký vplyv geologická a geomorfológická rôznorodosť vrchovín. Horninová rôznorodosť totiž spôsobuje vývoj pestrého edafónu a rozmanité povrchové tvary zase vyvolávajú rôzne mikroklimatické vzťahy. V dôsledku toho sa vo vrchovinách vytvára členité prostredie, kde nachádzajú svoj domov rôzne rastlinné a živočíšne spoločenstvá.

Svahy preparovaných vulkanických kuželov a vulkanických foriem, ponúkajú rôzne životné prostredie. Pestrosť rastlinných spoločenstiev a živočíšnych druhov Zemplínskych vrchov a hlavne horskej skupiny Miliča a okolia je porovnateľná s pohorím Mecsek a Bükk, ktorých horninové zloženie je oveľa pestršie. Čo sa týka povrchových foriem – z pomedzi vulkanických pohorí na území Maďarska – práve Zemplínske vrchy patria k oblasti s najpestrejšou biosférou.

Na Slovensku, územie európskeho významu (ÚEV) Milič zaberá južnú časť pohoria Slanských vrchov na hraniciach s Maďarskou republikou. Predstavuje typ hornatinovej lesnej krajiny, riedko osídlenej, na vyvrelinách Slanských vrchov. Sopečný masív Miliča je výrazne členitý a tvorí niekoľko samostatných celkov, z ktorých najvýznamnejší je vulkanický masív s vrcholovou kótou Bradlo (840 m n.m.) a rozsiahly stratovulkán Veľký Milič (896 m n.m.). Podhorie masívu tvoria mladotreťohorné, prevažne hlinito-kamenité sedimenty. Pôvodné lesné porasty kvetnatých bučín, kyslomilných bučín a lipových javorín s charakteristickou druhovou skladbou majú miestami pralesovitý charakter, najmä v masíve Veľkého Miliča. Extrémnejšie stanovišťa osídľujú dubiny. Pozoruhodný je výskyt močiarného jelšového lesa nížinného typu v nezvyklej nadmorskej výške cca 700 m n. m. (v terénnej depresii Malej Izry s výskytom typických štádií močiarnych spoločenstiev až po súvislý lesný porast). Významným prvkom územia sú skalné útvary a sutinové polia s osobitnými rastlinnými a živočíšnymi spoločenstvami zastúpenými najmä vzácnymi druhmi avifauny (dravce, sovy, spevavce).

Lesné porasty na severnom podhorí Miliča lemujú zachované prirodzené lúčne spoločenstvá podhorských kosných lúk využívaných na kosenie a v niektorých častiach územia aj na pasenie (hovädzí dobytok, ovce). Veľkú prírodnú hodnotu majú jednokosné (t. j. kosené raz ročne), nehnojené lúčne porasty na lesných poľanách vo vrcholovej časti Miliča.

Celé územie je súčasťou územia chráneného vtáčieho územia Slanské vrchy, ktoré je zaradené aj medzi významné vtáčie územia (IBA: important bird areas). K najvzácnejším druhom, žijúcim na území patrí orol kráľovský (*Aquila heliaca*), orol krikľavý (*Aquila pomarina*), včelár lesný (*Pernis*

apivorus), sova dlhochvostá (*Strix uralensis*), ďateľ bielochrbtý (*Dendrocopos leucotos*), haja tmavá (*Milvus migrans*). Okrem biotopov a druhov európskeho významu sú na území zastúpené i ďalšie významné biotopy a druhy národného významu. Svojou polohou plní územie aj funkciu dôležitého migračného koridoru vlka zo Slovenska do Maďarska.

Chránené územia na Slovensku: ochrana prírodného dedičstva štátu sa na Slovensku zabezpečuje prostredníctvom osobitne chránených území viacerých typov. Podľa zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny sú to: Chránená krajinná oblasť, národný park, chránený areál, prírodná rezervácia, prírodná pamiatka, chránený krajinný prvok a chránené vtáčie územie. Ak obsahujú biotopy alebo druhy európskeho významu ide o územia európskeho významu, ostatné chránené lokality vytvárajú územia národného významu. Lesníci v rámci starostlivosti o les vždy prihliadajú na príslušný stupeň ochrany, ktorých je na Slovensku 5, čomu prispôsobujú rozsah a intenzitu výchovy i obnovy lesných porastov.

Detail lesov na Hradnom vrchu

Slanský hradný vrch predstavuje výbežok Slanských vrchov v obci Slanec. Prírodná rezervácia Slanský hradný vrch má rozlohu 15,81 ha. Bola vyhlásená v roku 1932 na ochranu xerothermnej flóry a fauny, výraznej krajinnej dominanty na vedecko-výskumné, náučné a kultúrno-výchovné ciele. Je to andezitový skalnatý vrch s hradnou ruinou, kde sa nachádza okrem xerothermnej vegetácie hradného vrchu aj stará dubovo-buková hradná aleja. Je to andezitový skalnatý vrch vysoký 509 m, kde sa nachádza ruina Slanského hradu, so starou

dubovo–bukovou hradnou alejou. Predmetom ochrany je zmiešaný listnatý porast a skalnatá vegetácia. Okrem rastlín a stromov tu rastú aj kry, napr.: višňa krovitá, tavolník prostredný, ruža bedrovníkolistá a mnoho ďalších. Na území prírodnej rezervácie platí 4. stupeň ochrany.

Na úpätí slanského hradného vrchu sa nachádza **Prírodná pamiatka Trstinové jazero**. Je to prírodný výtvar so 4. stupňom ochrany. Celková výmera prírodnej pamiatky je 0,8291 ha, z toho vodná plocha zaberá 0,3642 ha. Chránené územie bolo vyhlásené na zabezpečenie ochrany vzácných chránených a kriticky ohrozených živočíchov, najmä obojživelníkov, ktorých spoločný výskyt na jednej lokalite je ojedinelý – mlok obyčajný, mlok veľký, mlok vrchovský, salamandra škvrnitá, ropucha obyčajná, kunka žltobruchá, hrabavka škvrnitá. Ďalej je zaznamenaný výskyt plazov – užovka

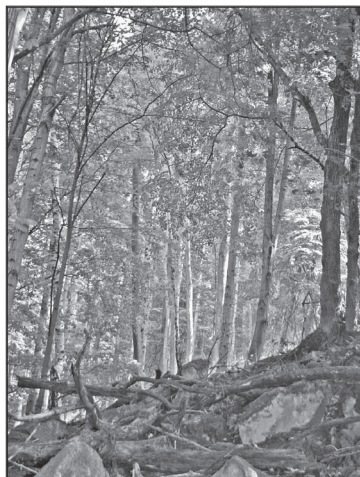
obyčajná, slepúch lámavý, vtákov – červienka obyčajná, zelenka obyčajná, sýkorka močiarna, strnádka, oriešok obyčajný, kačica divá, sliepočka vodná. Z cicavcov bol zaznamenaný výskyt nepôvodného druhu ondatry pižmovej. Vegetáciu reprezentujú bežné vodné a pobrežné rastlinné spoločenstvá – pálka širokolistá, pálka úzkolistá, kosatec žltý, vŕba krehká, drieň, hloh obyčajný, hruška planá, zob vtáci, ruža šípová, trnka, javor poľný, jablň planá, hrab obyčajný, dub letný a buk lesný. Z ohrozených druhov rastlín je zastúpený papradník močiarny.

Mohutný masív Miliča, ktorý sa nachádza na hranici s Maďarskom, je charakteristický zachovanými pôvodnými pralesnými porastmi s typickou faunou a flórou, ktorá sa viaže na vulkanický podklad. Milič vznikol na tektonickej línii v dôsledku vulkanickej a tektonickej činnosti. Okrem charakteristického tvaru sopky je možné vidieť pozostatky vulkanickej činnosti aj vo forme stuhnutých lávových prúdov, vystupujúcich na povrch ako skalné útvary. O hodnote územia svedčí aj fakt, že na severných a severovýchodných svahoch masívu Miliča na Slovensku, sú hneď štyri prírodné rezervácie, ktoré chránia prevažne spomínané pralesné porasty: národná prírodná rezervácia Veľký Milič, národná prírodná rezervácia Malý Milič, národná prírodná rezervácia Marocká hoľa, prírodná rezervácia Malá Izra a prírodná pamiatka Miličská skala.

Všetky štyri rezervácie sú dostupné. Cez NPR Marocká hoľa a NPR Veľký Milič vedie červená turistická značka. NPR Malý Milič však leží v bezprostrednej blízkosti žltej značky zo Slanskej Huty k jazeru Izra. Najťažšie dostupná je PP Miličská skala, ktorá leží vo vrcholových partiách Veľkého Miliča, na hranici s Maďarskom.

Prírodná rezervácia Marocká hoľa

sa nachádza v južnej časti Slanských vrchov v nadmorskej výške 610–805 m, na západných svahoch vrchu Suchá hora. Na väčšej časti plochy na lokalite sa nachádzajú zachovalé bukové lesy s prímiesou jaseňa štíhleho. Na skalnatom hrebienku v severnej časti lokality prevláda v zastúpení drevín dub zimný a zachovali sa tu pekné bukovo-dubové lesy. Jedná sa o 130-ročný porast na vynikajúcich pôdach, kde základnou drevinou je buk, v nadmorskej výške 590–635 m nad m. Podľa druhovej skladby

Bukové porast v Národnej prírodnej rezervácii Marocká hoľa

90% porastu tvoria bučiny a 10% brest hôrny, s prímiesou javora horského a jaseňa, pričom les má pralesový charakter, respektíve na niektorých lokalitách sa zachoval prales; nachádza sa na zväčša ľahkom teréne. Lesné spoločenstvá na lokalite majú všetky znaky pralesa. Výšková a hrúbková štruktúra lesov je veľmi diferencovaná, vyskytuje sa tu dostatočné množstvo stojaceho a ležiaceho mŕtveho dreva, ako aj stromov fyzického veku.

Prírodná rezervácia Marocká hoľa bola vyhlásená už v roku 1950 na výmere 64 ha. Sú tu chránené vzácné, vyše 130-ročné pralesové porasty buka s typickým zložením a štruktúrou na andezitoch. Napriek tomu asi pred 10 - 15 rokmi došlo k spracovaniu vývratov po disturbancii vetrom (náhodná ťažba po veternej kalamite), čo spôsobilo, že na významnej časti rezervácie bol prales prakticky zničený. V rámci identifikovaných hraníc lokality pralesa boli spracované roztrúsené vývraty v rozsahu, ktorý bol posúdený ako poškodenie (ovplyvnenie) pralesa, ktoré nemá zásadný vplyv na dynamiku vývoja lesného spoločenstva. Zachovanie pralesa na lokalite je však ohrozené. V roku 2004 bol v celej rezervácii znížený stupeň ochrany na 4. stupeň, čo v skutočnosti znamená, že tu môže kedykoľvek dôjsť k ďalšiemu spracovaniu vývratov po veterných alebo iných disturbanciách.

Prírodná pamiatka Miličská skala bola vyhlásená v roku 1990 na ploche 11,6 ha. Cieľom vymedzenia chráneného územia je ochrana separovaných skalných formácií: sú to pozostatky dacitových lávových prúdov, ktoré svoju súčasnú podobu nadobudli rozdrobením lávového masívu.

Obelisk na vrchole Veľkého Miliča, štíhlým a lipou veľkolistou, na hranici Miličskej skaly

V katastrálnych územiach obcí Skároš a Slanská Huta sa nachádza **Národná prírodná rezervácia Malý Milič**. Chránené územie predstavuje skalnú ostrohu Malého Miliča so skalnými stenami a suťami a bolo vyhlásené na zabezpečenie ochrany typických pralesových porastov Miliča. Predmetom ochrany sú i rôzne druhy dravého vtáctva, ktoré tu nachádzajú vhodné podmienky na hniezdenie. Celková výmera prírodnej rezervácie je 14,05 ha. Prevládajú tu spoločenstvá bučín s prímiesou duba. Na sutinách sa vytvorili spoločenstvá s javorom horským, jaseňom

Juhozápadný okraj Prírodnej rezervácie Malý Milič (SK) a odpočívadlo č. 6.

Národná prírodná rezervácia Veľký Milič (nachádzajúca sa však juhovýchodnejšie) bola vyhlásená v roku 1976 na rozlohe 67,81 ha. Územie predstavuje súbor ukážok hlavných lesných typov území. Tvoria ho južné časti Slanských vrchov s podkladom andezitu a dacitu s bukovo-dubovým vegetačným stupňom a spoločenstvami bučín a lipových javorín. Na skalách sú vyvinuté skalné rastlinné spoločenstvá, medzi inými aj suťové javoriny. Predstavujú najjužnejší výskyt porastov tohto typu na Slovensku.

Jedná sa o porast na stredných až slabých pôdach, v nadmorskej výške 725-780 m n. m., podľa druhovej skladby 65% tvoria bučiny, z 20% dub zimný, z 10% jaseň a z 5% hrab, pričom porast má pralesový charakter, respektíve na niektorých lokalitách sa nachádza prales s prímiesou javora horského. Územie sa zachovalo takmer v pôvodnom stave, ale známky antropogénneho vplyvu sú bádateľné.

Chránené územie NPR Veľký Milič predstavuje zachovalé lesné spoločenstvá na vyvrelinách južnej časti Slanských vrchov a významné hniezdiská chráneného dravého vtáctva. Územie je využité ako vedecko-výskumný objekt pre potreby zoologického a lesníckeho výskumu. Bez ochranného pásma. Na území NPR platí 5. stupeň ochrany.

Na území Lesnej správy Slanec, v masíve Miliča sa nachádza **Prírodná rezervácia Malá Izra**, ktorá leží neďaleko Jazera Veľká Izra. Malá Izra je malým prírodným jazierkom v terénnej depresii medzi súvislými lesnými komplexmi horskej skupiny Miliča. Rastú tu zriedkavé prirodzené spoločenstvá močiarného jelšového lesa nížinného typu v nezvyklej nadmorskej výške okolo 530 m n.m.

Územia s osobitným stupňom ochrany v Maďarsku, respektíve chránené územia národného významu na Slovensku.

Nariadením 1/1984. (XII. 13.) Národný úrad pre ochranu prírody MR, vyhlásil za chránené územie Zemplínskej chránenej krajinskej oblasti (Zempléni Tájvédelmi Körzet (ZTK)), ako chránené územie národného významu, s výmerou 26496 hektárov.

Cieľom ochrany podľa vyhlášky je “ochrana a zachovanie geologických hodnôt, nadpovrchových foriem charakterizujúcich ráz krajiny, nadpovrchových vôd, vzácnych druhov rastlín a živočíchov, prirodzených rastlinných spoločenstiev, lúk a lesov blízkych prírodnému stavu, ako aj charakteristického panoramatického rázu okolitých obcí”.

Na severnej časti Zemplínskej chránenej krajinskej oblasti sú nasledovné lokality evidované, ako chránené územia s osobitným stupňom ochrany, ktorých celková výmera dosahuje 226 ha:

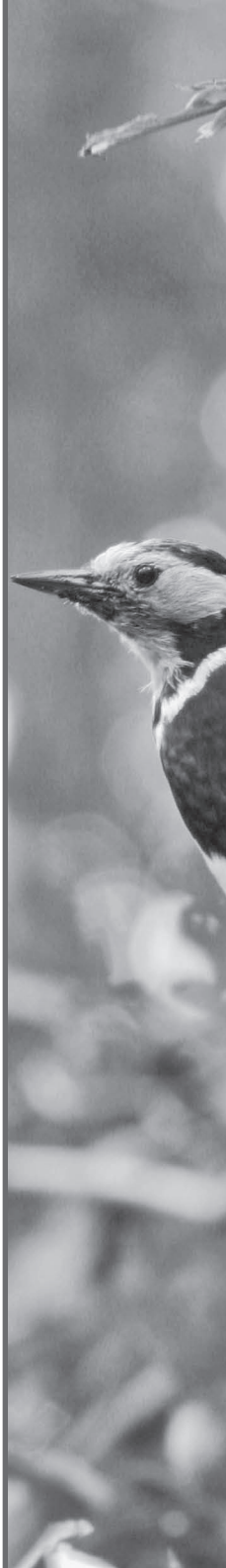
- Vlašské lúky/ Oláh-rét,
- Füüzérsy hradný vrch a jeho okolie,
- Lúky Drahoš,
- Vrch Tolvaj

Lúky Drahos a Olah predstavujú vzácne prírodné spoločenstvá na maďarskej strane svahov prírodného parku Veľký Milič, resp. životné prostredie pre komplexné spoločenstvá, ako napr. **Hradný vrch, vrch Tolvaj** za dedinkou Pusztafalu. V panve Pusztafalu je najvýraznejšou povrchovou formou vulkanický lávový kužeľ so strmým svahom – vrch Tolvaj. Počas vulkanickej činnosti sa hustá magma, vystupujúca z magmatického krbu, nedostala na zemský povrch a nevytvorila tam lávový pokrov, ale tesne pod zemským povrchom vyplnila pukliny a dutiny okolitých usadených hornín a tufy, ktoré nadvihla a potom vychladla a spevnela.

Pre zachovalé horské lúky blízke prírodnému stavu sú charakteristické montánne druhy ako napr. mečík močiarny, horec žltý, kosatec sibírsky. Súžitie rastlín a živočíchov veľmi dobre charakterizuje keď ohniváček – druh motýľa kladie vajíčka práve na púčiky alebo listy horca plúcneho. Mladé húsenice sa vyvíjajú v jaderníku. Po ich opustení vo výchove pokračujú mravce. Počas ďalšieho vývoja napodobňujú ultrazvukové signály a vôňu mravčích lariev sa nechajú kŕmiť mravčím robotníkmi.

Charakteristickým plazom pre vyššie položené a vlhšie oblasti Zemplínskych vrchov je vretenica obyčajná. Dĺžka hada nepresahuje 80 cm. Na tyle má akoby maľované písmeno X alebo Y. Za týmto znakom sa mu po chrbte ťahá hnedý až čierny zubatý pás až po chvost. Chrbát má teda vždy sfarbený na tmavo. Vyskytuje sa len zriedkavo, ľuďom sa podľa možnosti vyhýba – ak zacítia čo len záchvev pôdy, včas sa vzdialia.

Na týchto územiach je ochranným cieľom zachovať a zvyšovať biologickú rôznorodosť lúk, ich klasickým udržiavaním ako kosenie, pastva, resp. zastavenie rozširovania krovín.

Strmé svahy a chrby vulkanického **vrchu Tolvaj** sú životným prostredím pre uzavreté lesné spoločenstvá ako hrabovo-dubové a bukové lesy. Tieto prirodzené spoločenstvá sa postupne vytrácajú a nahrádzajú ich dubové porasty, ktoré sa stráňia vápencových hornín, ale sú rozšírené na silne kyslých materských horninách. Vďaka tomu na južnej, čoraz teplejšej strane sa objavujú druhy znášajúce kyslosť a sucho, kým na severne orientovaných stranách kyslomilné a vlhkomilné druhy. V lesnom spoločenstve, ktoré sa vytvorilo na kyslých materských horninách chudobných na živiny rastie vtáčí zob, z nižších porastov chľpaňa hájna, vres obyčajný, čučoriedka. Na skalných výčnelkoch nájdeme v Maďarsku ojedinelé teplomilné dúbavy, ktorých hlavnými zástupcami sú dub zimný, jarabina mukyňová, ale aj breza previsnutá. Ďalšie stavy lesného spoločenstva nájdeme na južne orientovaných skalách v severných a severovýchodných vulkanitoch Karpát.

Silikátové skalné trávniky na vrchu Tolvaj vytvárajú menšie ostrovčeky – ako napr. na Hradnom vrchu vo Füzéri. Strieda sa tu vegetácia otvorených a uzavretých skalných lúč. Stav lesov je z hľadiska lesného hospodárstva chránený.

Hradný vrch vo Füzéri je vulkanit nápadného tvaru, ktorý vystupuje zo svojho okolia ako osamotené bralo. Strmé stráne v hornej tretine vrchu tvorí dacitový blok. Južná, juhozápadná a severozápadná strana je v podstate zvislá skalná stena, ktorá tvorí prirodzenú ochrannú stenu na mieste, kde bol postavený hrad. Jedine sedlo, ktoré sa napája na severovýchode, má vhodnejšie povrchové tvary, čo umožňuje priaznivejší prístup. Cesta tade vedie na „Párkány“ a odtiaľ ďalej schody, vytesané do skál. Hrad vo Füzéri a Hradný vrch sa v nedávnej minulosti stali Prírodným divom Maďarska. Na základe tejto skutočnosti sa formuje rozvoj tejto oblasti. Plánuje sa náučný chodník na stráňach Hradného vrchu, ktorý dovedie návštevníka na skalnú lúku a umožní obhliadku ojedinelých pozoruhodností bez ich narušenia. Chránené vzácnosti je možné navštíviť individuálne, alebo so sprievodcom. Z obranných dôvodov boli horské stráne v stredoveku vyrúbané, neskôr intenzívne pastierstvo spôsobilo ich spustnutie. Na zvetralinách holých skál sa vytvorila svojrázna vegetácia: skalná lúka.

Pastierstvo malo vplyv na vznik skalných lúč. Podľa zobrazení Hradného vrchu vo Füzéri na obrazoch pochádzajúcich z 18. – 19. storočia bolo okolie už vtedy holé, bez rastlinnej pokrývky. Treba tu vyzdvihnúť diela Thomasa Endera (1793-1875), rakúskeho maliara. Podľa jeho rovesníkov kreslil, maľoval a tieňoval s presnosťou presahujúcou vtedy existujúcich fotoaparátov. Na akvareli, ktorý pochádza z roku 1860 znázorňuje holé územie. V Nedeľných novinách z roku 1868 vychádza pôvodná kresba Jánoša Gregusa, znázorňujúca odlesnený Hradný vrch so zručaninami na vrchole.

Aj napriek tomu, že sa územie nevyužíva na pastvu, skalné lúky sa zachovali iba na vrchole. Ostatná časť je zarastená krovínami. Na stráňach pohoria sa za posledných 100 rokov udomácnili listnaté lesy miešané s ihličnanmi.

Na tomto mieste by sa mala spomenúť špeciálna lesohospodárska činnosť, resp. metóda rozvoja vidieka: zalesňovanie. Na holých stráňach, kde sa ešte nevyvinula pôda, alebo v dôsledku erózie sa devastovala, na spevnenie pôdy je dôležité vysádzanie mladých semenáčov alebo sejbou semien. Cieľom je podporiť vývoj pôdneho fondu, zvýšenie jej úrodnosti a ochrana pôdy, ktorá v posledných storočiach podľahla erózii.

Schudich Nándor – lesný inžinier, na konci svojho profesionálneho pôsobenia sa zmenil o zalesňovaní územia Hradného vrchu vo Füzéri. Vysadené stromy tvoria v súčasnosti vyvinuté listnaté lesy tvrdých drevín. Zalesňovanie Hradného vrchu vo Füzéri borovicou čiernou, borovicou lesnou, jaseňom manovým prebehlo v roku 1910. Na fotografiách pochádzajúcich z prvej polovice 20. storočia je vidieť mladé ihličnany na južných stráňach Hradného vrchu. V zápisnici z roku 1935 sa v súvislosti so zalesňovaním hovorí: „... v dôsledku ochrany prírody sa treba vyvarovať zalesňovaniu skalných častí Hradného vrchu.“

V roku 1941 samosprávna komisia komitátu Abauj-Torna oznámila Košickému maďarskému kráľovskému lesohospodárskemu riaditeľstvu rozhodnutie ministra pôdohospodárstva, že v rámci ochrany vzácnych druhov rastlín sa lesné časti 137a,b a 138 s rozlohou 20 ha a zrúcanina hradu, ako aj skalnaté pôdy na stráňach sa po dohode s ministrom náboženstva a školstva, vyhlásili za chránené územie.

Na chránenom území je povolené iba trvalo udržateľné obhospodarovanie lesov, je zakázaná pastva. Na pozorovanie skalných lúk v rámci šírenia prírodovedných informácií neposlúžia kľukaté náučné chodníky len s jedným sprievodcom, ale komplexná infraštruktúra Hradného vrchu je zabezpečená oceľovým mriežkovým povrchom, po ktorom je chôdza bezpečná.

Na základe toho môžu prebiehať práce súvisiace s odstraňovaním krovín, ktorých rozširovanie prispelo k znehodnoteniu skalných lúk. Tieto chodníky napomáhajú aj pri výskumných prácach súvisiacich s veľkým množstvom vyrezávaných hradných kameňov, ktoré sa zrútili na dno dacitových útesov.

K vzácnym rastlinným spoločenstvám patria:

- Rastlinstvo skalných a kamenných stien
- Otvorené a uzavreté skalné lúky vytvorené na iných, než vápencových horninách
- Skalné kroviny, ktorých unikátne spoločenstvá sa objavujú v nadmorských výškach 450 – 750m v dubových, dubovo-hrabových, resp. v bukových stupňoch. Vytvárajú zvláštne mozaikové komplexy so skalnými lesmi na severných stráňach.

- Hornatiny a pahorkatiny sú prírodným prostredím pre lesy suťových svahov

Unikátne rastlinné spoločenstvá skalných lúk sa vyskytujú na suchých a slnečných miestach. V pôdach, ktoré vznikli v trhlinách skál si našli prostredie cievnaté rastliny. Patria k nim:

- Tarica skalná žltá – je rastlinou skalných lúk na útesoch.
- Kosatec nízky je charakteristickou rastlinou skalných lúk môže sa vyskytovať vo fialových alebo žltých farbách
- Skalnica je pôvodným rastlinným druhom panónskej panvy – je chránenou rastlinou skalných lúk a skalných svahov
- Na tienistých vlhkejších stranách z druhov papradí je charakteristický slezinník červený a väčšie skalné plochy pokrýva často sladík obyčajný.
- Na skalné lúky vytvorené na nevápencových horninách je typická kurička kríčkovitá – nízky ker pod ktorým sa udomácnil žltokvitnúcí rozchodník prudký.
- Lomikameň metlinatý je charakteristický bohatým strapcom kvetov.
- Životným prostredím klinčeka kartuziánskeho sú uzavreté skalné lúky a stepné svahy.
- Nevädza Triumfettova pieninská sa vyskytuje na suchých skalných lúkach, na skalných lúkach svahov a v suchých dubových a krovinatých porastoch.
- Na Hradnom vrchu kvitne v peknom počte nátržník piesočný, na severnej strane sa často vyskytuje hrachor jarný a veternica iskerníkovitá.
- Na stráň Meleszke sa presťahoval Schudichov peniažtek roľný - kvet pomenovaný podľa Nándora Schudicha – lesohospodára vo Füzéri.

V dôsledku ukončenia pastvy v tejto oblasti sa rozširujú kroviny – hlavne divé ruže, trnky, hloh krivokališný – ktoré bránia v naplnení úlohy zachovania druhov. K ďalším anomáliám patrí napríklad padanie hradných stien, kde sa objavuje rastlinstvo suťových svahov, ohrozujúce stabilitu pôvodných spoločenstiev. Hradný vrch vo Füzéri je nasledovaniahodným príkladom spoločného úsilia miestneho obyvateľstva pri ochrane kultúrnych a prírodných pamiatok. Nasledovať tento príklad môžeme v prírodnom parku na Veľkom Miliči. Našou úlohou a cieľom je zabezpečiť zachovanie miestnej spoločnosti, prírodnej a kultúrnej krajiny, vybraných kultúrnych pamiatok a prírodných území na čo najdlhšie obdobie.

Dr. László Nyári